

Mi pa mislimo, da časi so silo tehtni, vsak naj dela po svoji vesti in po svojem prepričanju pa tudi po svojih okoliščinah. Ni vse za vsakega in za vsak kraj; zgubljeno zaupanje se težko nazaj pridobi; to velja za vsaki stan ne samo za učiteljski in iz tega razloga tudi mi naravnost nobenega ne obsojemo in ne odvezujemo.

Naj končamo zdaj to silno kočljivo stvar; mogoče da drugi pot še kaj; složnosti in skupnega delovanja duhovniki in učitelji kervavo potrebujemo, in ako nas povsod vodi pravi razum in modra previdnost, to pa velja obojemu stanu, bomo že najdlji pot, na kateri pridemo skupaj. Vsakemu svoje; toda enakopravnost razumemo v okviru, kakoršnega imamo v svojem stanovskem življenju. Duhovniki in učitelji bi se pa mogli razumeti, že posebno zaradi tega, ker neprijatelji naše narodnosti pred vsem sejejo seme razpertije med duhovna in učitelja, — zato je pa sedaj še malo upanja, da bi učitelji in duhovniki složno delovali; izjeme so toliko bolj hvale vredne, in so učitelju in duhovniku v posebno čast; — nočemo dalje posredovati, ker posredovalec po navadi nobeni stranki ne vstreže, in ljudje zdaj skoraj niso za mirno premišljevanje, samo toliko še rečemo, namreč, ko enkrat dobe tudi kranjski učitelji, kar jim po novi šolski postavi gre, in kedar bodo tudi spoznali, da nova šolska postava ne samo obeta, temuč tudi tirja, in ko bodo sami spoznali, da zlati časi za šolstvo tudi z novo šolsko postavo niso prišli, — potem bodo serca bolj pripravna ze resno premišljevanje. Duhovniki so se pa že menda v kratkih letih tudi do dobrega prepričali, da je njih razmerje čisto drugačno od nekdanj, in da se morajo podati za brambo svojih pravic sami v javno življenje. Povsod velja: *Vigilantibus jura!*

Mertvo morje.

„To morje je nastalo, ko je Bog mesto Sodoma in Gomoro pokončal, ker je Bog hotel tudi spomin na te kraje izbrisati; okoličani pa imenujejo neko goro poleg mertvega morja „Džebel Usdum“ Sodomsko goro in razvaline nekega velikega mesta „Kherbet Usdum“ razvaline Sodomove. Sodoma in Gomora niste tedaj pokopani v mertvem morji in mertvo morje je bilo gotovo že tačas, ko ste Sodoma in Gomora še stale, to se naj bolj jasno vidi iz syetega pisma, kjer se bere: „Lot si je zvolil vodenčno stran ob reki Jordani.“ Tedaj je mertvo morje tudi že tačas bilo, ker sicer res ne vemo, kam bi bila reka Jordan tekla. Od kod pa pride to protislovje? sveto pismo se tedaj ne vjema z geologijo. To protislovje je le videzno, in naj novejša preiskovanja so še le prav pokazala, da se sv. pismo do dobrega vjema z geologijo in z okolnosti

tega kraja. — Od kod pa pride to mnjenje, da ste Sodoma in Gomora pokopani v mertvem morju?

V Moj. buk. Gen. 14. 3. se bere, da so se kralji petero mest zbrali v gozdnati dolini (Siddim), katera je sedaj slano morje. Pomnimo pa, da je tukaj govorjeno le od gozdnate doline, in da je ta postala slano morje, od mest se tukaj kar čisto nič ne govori; ta gozdnata dolina je pa bila skoro gotovo v sredi peterih most.

Popotniki vedo pripovedovati od tihote kraja, in da ne živi v mertvem morji nobena živa stvar; a voda je preveč slana, okolica na enih krajih zelo osovna, je pa vendar v stranskih dolinah prijetna, in skale odmevajo od ptičjega petja. Dolgo časa so terdili, da vsaka tica v morje pade, kedar prek liti, ta vera je prišla naj beržeje od tega, ko so videli mertve prepelice po vodi. Prepelica pa nizko leti, in ravno tako lahko v kako drugo vodo pade, kakor v mertvo morje.

Dasiravno po takem preiskovanji mertvo morje ni tako strašno in grozno, vendar je ta kraj eden naj bolj zanimivih na zemlji.

1. Ves tok reke Jordana je globoje od morja; jezero Merom 6, jezero Genezaret 600, in mertvo 1225, in kjer je naj globejše, še celó 2460 čevljev nižeje od sredozemskega morja. Iz tega pride, da je okoli mertvega morja silna vročina, takošna, kakoršna je po naj bolj vročih krajih. Ako k temu še prištevamo gole apnene pečine na 300 čevljev visoke, od katerih solnčni žarki odsvitajo in vsako sapico od vzhoda in zahoda odvrtačujejo, južni vetrovi pa vročino še huje pomnožijo in je nebo večidel jasno, lahko verjamemo potnikom, kakošna strašna vročina tam kraljuje. Se vé, da je voda tam tudi vroča, po navadi le kake 2 stopini hladnejša od zraka, kateri je dostikrat 35° vroč.

2. V jezero priteka reke Jordan in tudi druge, in vendar jezerska ostane zmirom enako velika. — Velik vsek, po katerem teče reka Jordan, sega od mertvega morja noter do rudečega morja prav za prav njegove panoge, katera se imenuje izliv Akabah. Zelo verjetno je tedaj, da je rudeče morje se izlivalo po vsej tej vseki, noter do virov reke Jordana. — Ako pa je ta dolina tako globoka, zakaj pa dan danes rudeče morje ne zaliva te razpoke. — Kakoršen je sedaj svet, je to nemogoče. Na sever od Akabah vzdigujejo se tla v dolini, katera vodi do rudečega morja, do 800 čevljev visočine, potem se pa zopet znižujejo k rudečemu morju.

Ta višava je tedaj velikanski jez, kateri ubranuje rudečemu morju odtok v jordansko dolino.

Stavimo si tedaj pred oči, kar nas uč zemljeslovje (geologija): V praveku jezu med rudečim in mertvim morjem ni bilo; a zemlja se vzdigne v morji, in voda ni mogla več teči v raspoko. Kaj pa potem? Voda na sever od višave je bila ločena od morja in se je počasi izhla-

pela. Nabirala se je pa v globinah; tam so bila jezera, sicer večja kakor sedaj, pa skercila so se čedalje bolj, dokler ne ostane toliko vode, kolikor je dovodi ravno Jordan in druge reke, katere so sedaj še le nastale.

Vode, katero dovodijo reka Jordan in druge, je skoraj ravno toliko, kolikor je izhlapi. Sicer je res, da o deževnem času jezera Merom, Tiberijas in mertvo morje nekoliko narastejo in ob vročem času zopet padejo, to pa vendar poterjuje vse to, kar smo ravno navedeli.

Mertvo morje pa je silno slano, poprek se računi na 1 funt vode 2 lota soli. Sol pa ne izhlapi kakor voda, in ker je voda izhlapela, je ostala čista sol; v resnici je v jordanski dolini tu in tam sol v gručah, kar se je pa ni vsterdilo, je pa sedaj stopljena v mertvem morji. Kako pa je to, da jezera Merom in Tiberija nimata slane vode? Jordan ji pretaka ne le stoletja, marveč tisočletja, in je odpeljal vso sol, raztrošeno po petkrat večjem prostoru v mertvo morje.

Poglejmo sedaj na zemljevid mertvo morje! Dolgo ($2\frac{1}{2}$ m) steg-njen polotak El Mesra ga deli v dva neenaka dela. Večja severna stran je po natančnem merjenju poprek globoka 800 do 1000' v enem kraju še celó 1235'. Vsa južna stran pa ni nikjer globokeje od 16' in poprek je globoka le 6', v primeri s severno se zamore to imenovati prava mlakuža. In ta južna stran mertvega morja je beržkone nekdanja gozd-nata dolina (Siddim), katero je zalilo mertvo morje še le tačas, ko sta bile končani Sodoma in Gomora. Kakor Mozes pripoveduje, je imela ta dolina veliko asfaltnih virov, tedaj ni neverjetno, da so se pri žveplu in ognju, kateri je padal na mesta Sodoma in Gomora, vneli asfaltavi viri v dolini, katera je bila v sredi teh mest, strašen požar nastane, ves svet se pogrezne za nekatere čevlje, in voda mertvega morja se izliva tudi v to dolino. Berž ko ne je bil pri tem ognji še hud potres. Še dan danes verže mertvo morje od časa do časa asfaltove kose na suho; l. 1834 in 1837 je bilo to po potresih, in ti kosovi so prišli iz južnega dela morja, tedaj ravno iz asfaltove doline Siddim.

Razdjana mesta so bila sicer blizo mertvega morja, pa ne v glo-boki dolini, ampak na bližnjih visočinah. Na nekem hribu, na jugozapadu jezera, kjer je veliko kamnene soli, so razvaline velicega mesta; tam je bila beržkone Sodoma, ker okoli stanujoči imenujejo te razvaline „Kher-bet Usdum“, kakor smo od začetka govorili. Vzemimo to goro tudi za sodomsko goro, tudi bolje razumemo osodo Lotove žene. Silna vročina namreč, katera je napolnila ves kraj, je nekoliko raztopila tudi velike skladove kamne soli in je pokopala ženo, katera se je obotavljala nekaj iz vedičnosti, nekaj od žalosti, ko je bila sila naj nujnejša. Arabljani sicer kažejo veliki solnati steber na primer 40 čevljev za Lotovo ženo. To je sicer sila neverjetno, a to se more vendar reči, da nas vsaki sol-

nati steber, katerih je veliko v okolici mertvega morja, opominja na tisto nesrečno ženo, katera je smert storila zaradi svoje vedičnosti.

S tem sklenemo svoj popis od mertvega morja, katerega smo posneli po daljšem sestavku o tem znamenitem jezeru. In zopet nam ta popis staro resnico poterjujejo, plitvo preiskovanje svetopisemskih zgodb do vodi v protislovje s svetopisemskimi povesti; bolj temeljito preiskovanje pa poterjuje to naj starejšo zgodovinsko knjigo, katero je prerok Mozes s posebnim božjim razsvitljenjem spisal.

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

„Trdna resnica je, da še le, kadar bode vse Miklosičevo preiskovanje dovršeno, potem si bomo Slovenci mogli narediti pravo slovensko slovnico, piše Levstik v Novic. 1862 str. 400. Nepremekljive so tega jezikoslovca besede, ktere je dvakrat povedal v uvodu knjige „vergleichende lautlehre“, na VII. i XI. strani, da namreč „stara slovenščina vsem slovanskim jezikom brez izimka v sebi hrani pregloboko pravilo“. Če to velja za vsa narečja, mora še posebno za slovenščino, poleg bulgarščine prvo šči stare čestitljive matere. Zato naj bi se zdanji naš jezik učil, pretresal i sodil vedno le na stalu starega jezika; vse drugo modrovanje je prazno. Kdor hoče iskati novej slovenščini pravil, pa stare ne zna, tak le golomiši. Lahko je razumeti, koliko bi nam pridovalo, ko bi se stara slovenščina po učilnicah posadila na mesto, kakoršnega je vredna“.

51. V ta namen je Metelko morebiti deset let poprej že pisal v predgovoru k svoji Pismenici takole: „Po ukazu slavnega c. k. ministerstva učenosti morajo pripravniki učenitstva za gimnazije v slovenskih deželah doveršeno znanost slovenščine 16. veka kakor tudi karantanskih ostankov (Carantanische Fragmente), ki jih imamo iz 8. do 10. veka, v posebni skušnji spričati, prěden bodo za učenitstvo poterjeni. K temu je pa znanje staroslovenščine neogiboma potrebno. Ne le v starodavnih pisanjih, celò tudi v sadanjih se najdejo mnogotère tamòte ali neumévnoti, ki nam jih še le staroslovenska slovnica razodéne in zjasni; tedaj je treba vsim, ktéri si hočejo doveršeno znanost tudi le sadanje slovénščine prisvojiti, s staroslovensko slovnico se soznaniti.

Kér je doveršena znanost tudi učéncem soséбно 8. gimnazijalnega razréda ukazana in jo morajo konec leta v zrelòtni skušnji s pisanjem in ustnimi odgovori na znanje dati, je tedaj silno treba, de se v 7. poséбно pa v 8. razredu s staroslovensko slovnico soznanijo.